

Cauza Cicad c. Elveția

SECȚIUNEA A treia, **Cauza CICAD c. ELVEȚIA**, (Cererea nr. 17676/09)
7 iunie 2016 FINALĂ 09/07/2016

În cauza lui Cicad v. Elveția, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (secțiunea a treia), care se află într-o cameră compusă din: Luis López Guerra, președinte, Helen Keller, Johannes Silvis, Branko Lubarda, Pastorul Vilanova, Alena Poláčková, Georgios A. Serghides, judecători, și Stephen Phillips, grefier,

După deliberarea în camera de consiliu din 17 mai 2016, Pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea (nr. 17676/09) a asociației „Coordonarea intercomunitară împotriva antisemitismului și defăimării - Cicad” („Asociația reclamantă”), împotriva Confederației Elvețiene adresată Curții la 27 martie 2009 în temeiul articolului 34 din Convenția pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Asociația reclamantă a fost reprezentată de domnul C. Poncet, avocat care lucrează la Geneva. Guvernul elvețian („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul său, domnul F. Schürmann, șeful Secției pentru drepturile omului și Consiliul Europei la Oficiul Federal de Justiție.

3. Asociația reclamantă susține că a suferit o încălcare a dreptului său la libertatea de exprimare, astfel cum este protejat de articolul 10 din Convenție.

4. La 17 noiembrie 2010, cererea a fost comunicată Guvernului.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE SPEȚEI

Procedura

5. Asociația reclamantă este o asociație înființată în conformitate cu dreptul elvețian la o dată nespecificată și cu sediul la Geneva.

6. Scopul asociației reclamante este de a combate toate formele de antisemitism vechind asupra aplicării legislației elvețiene anti-rasism, prin păstrarea memoriei Holocaustului și prin apărarea imaginii statului Israel în caz de defăimare. Ca parte a activității sale, publică articole prin intermediul site-ului său web.

7. În 2005, cu sprijinul Universității din Geneva, a apărut o carte intitulată „Israel și

celălalt” sub coordonarea lui W.O., profesor de științe politice la amintita universitate, el însuși de origine evreiască prin mama lui. Această carte a inclus mai multe texte scrise de profesori universitari și intelectuali al căror subiect central era locul iudaismului în politica statului Israel și consecințele acestuia; W.O. a coordonat lucrarea și, în acest context, a scris prefața. Aici se pot citi următoarele:

Devenind foarte conștient *Stat Evreu*, Israelul pune pe umeri greutatea tuturor acestor întrebări care explică întrebarea evreiască de bază. (...) Identificarea Israelului cu iudaismul dublează orice activitate politică, diplomatică, militară, cerându-i să treacă un test al iudaismului: deci vezi cum (...). În aceste condiții, este perfect zadarnic să considerăm că Israelul este un stat precum celelalte: mâinile sale îi sunt legate de definiția pe care și-a dat-o el însuși. Când Israelul se expune pe scena internațională, este iudaismul care se expune în același timp.

(...)

În domeniul politic, de asemenea, există puține exemple atât de impresionante ale prezenței active, la toate nivelurile, a unui stat puternic și intervenționist precum Statul Israel, a unui stat care își asumă moralitatea „mâinilor murdare” (în particular politica de blocare a teritoriilor, distrugerea locuințelor civililor, asasinatele care vizează prezumați teroriști) în interesul securității cetățenilor săi.

8. În urma apariției acestor prefete, asociația reclamantă, a publicat în *Buletinul informativ* nr. 115 din 28 noiembrie 2005, pe site-ul său web, un articol scris de unul dintre membrii săi, M.S., care a criticat cartea și a susținut cu claritate că W.O. a susținut în prefață observații antisemite. Se pot citi în această privință următoarele:

(...) argumentele politice sau juridice folosite de unii autori pornesc de la un *a priori* negativ față de statul evreiesc. În ceea ce privește prefața scrisă de profesorul O. (care predă teorie politică la Universitatea din Geneva), unele dintre susținerile sale alunecă direct în antisemitism. Iată un exemplu: „Devenind foarte conștient *Stat Evreu*, Israelul pune pe umeri greutatea tuturor acestor întrebări care explică întrebarea evreiască de bază. (...)

Identificarea Israelului cu iudaismul dublează orice activitate politică, diplomatică, militară, cerându-i să treacă un test al iudaismului: deci vezi cum (...). În aceste condiții, este perfect zadarnic să considerăm că Israelul este un stat precum celelalte: mâinile sale îi sunt legate de definiția pe care și-a dat-o el însuși. Când Israelul se expune pe scena internațională, este iudaismul care se expune în același timp”.

9. W.O. a răspuns acestor afirmații în *Buletinul informativ* al asociației reclamante din 18 ianuarie 2006.

10. La 11 martie 2006, *Cahiers Bernard Lazare* a publicat un articol al dlui S., cu un conținut aproape identic cu cel scris anterior de acest autor. În acest articol, el a declarat în special că:

Cartea „Israel și celălalt”, care tocmai a fost publicată, reprezintă, în opinia mea, chiar exemplul anti-israelianismului în înțelegerea, astăzi, a unei anumite comunități intelectuale.

În prefața sa, profesorul O. (Universitatea din Geneva) merge mai departe până la a exprima antisemitism propriu-zis. („În domeniul politic, de asemenea, există puține exemple atât de impresionante ale prezenței active, la toate nivelurile, a unui stat puternic și intervenționist precum Statul Israel, a unui stat care își asumă moralitatea « mâinilor murdare » (în particular politica de blocare a teritoriilor, distrugerea locuințelor civililor, asasinatele care vizează prezumați teroriști) în interesul securității cetățenilor săi”).

11. La 11 iulie 2006, W.O. a introdus o acțiune civilă împotriva asociației reclamante și a domnului S. pentru a fi adus atingere, ilicit, onoarei sale.

12. Într-o hotărâre din 31 mai 2007, Tribunalul de primă instanță din Geneva a constatat că susținerile domnului M.S. publicate pe site-ul web al asociației solicitante împotriva lui W.O. erau ilicite. Mai mult, el a ordonat proprietarului site-ului web și domnului M.S. să elimine articolul relevant de pe site și să publice considerentele hotărârii sale în *Buletinul informativ* și în *Revista evreiască*. Instanța de fond a considerat că tratarea unei persoane drept antisemită, care constituie o formă particulară de rasism pedepsit în temeiul articolului 261bis din Codul penal, înseamnă a-i reproșa acesteia un comportament infracțional. El a considerat că un astfel de reproș era, în mod incontestabil, în raport cu jurisprudența internă, o încălcare a statutului social al reclamantului și, prin urmare, a onoarei sale. De asemenea, asociația reclamantă și domnul M.S. au fost obligate la plata cheltuielilor de judecată.

13. Asociația reclamantă și domnul M.S. au făcut recurs împotriva acestei hotărâri.

14. Într-o hotărâre din 21 decembrie 2007, Curtea de Justiție a Cantonului Geneva a confirmat hotărârea în primă instanță și a declarat că ar trebui publicate doar considerentele importante ale hotărârii sale. Aceasta a subliniat că atacul la onoare în sensul articolului 28 din Codul civil trebuie înțeles într-un sens mai larg decât în materie penală, adică ca afectând stima profesională, economică și socială. A subliniat că afirmația formulată de asociația reclamantă împotriva lui W.O., având în vedere profesia sa, a fost susceptibilă să scadă considerabil reputația socială a reclamantului. Mai mult, aceasta a afirmat că termenul „antisemitism” ar trebui înțeles în definiția sa tradițională, și nu - așa cum a susținut asociația reclamantă - în sensul său modern, deoarece articolul era accesibil unui număr mare de oameni care nu trebuiau să cunoască existența mai multor definiții.

15. Asociația reclamantă și domnul M.S. au introdus o acțiune în materie civilă în fața Curții Federale, solicitând în principal anularea hotărârii atacate, pentru a fi eliberați de toate condamnările civile.

16. Prin Hotărârea din 28 iulie 2008, notificată asociației reclamante la 29 septembrie 2008, Curtea Federală a respins apelul. Extrasele relevante din acest caz din această hotărâre sunt următoarele:

(...) 2.1 Constituie un atac ilicit la onoarea cuiva în sensul art. 28 al. 1 CC nu numai o acuzație de antisemitism (a se vedea în acest sens hotărârea Curții civile a Curții Cantonale Vaud din 17 aprilie 1968, citată de Hans Merz, RSJ 67/1971 la 92, 28 și hotărârea Tribunalului districtual of St. Gallen, 8 noiembrie 1999, în JAR 2000 p. 178 ff.). De asemenea, poate constitui un astfel de atac - la onoarea și integritatea morală a cuiva - să i se reproșeze unei persoane

că unele dintre afirmațiile sale, în sine, de necontestat, sunt antisemite, atunci când această judecată de valoare apare, pe baza unor fapte sau declarații, ca fiind de nesustenut sau inutil degradante (vezi ATF 71 II 191 p. 194; 106 II 92 la 2c P. 98 s. 126 III 305 la 4b / bb la 308 și referințele). Chiar dacă, în principiu, judecățile de valoare nu pot fi supuse probei adevărului (considerentul 4b / bb ATF 126 III 305), admisibilitatea lor poate fi totuși examinată, după caz, pe baza unor criterii recunoscute - cum ar fi regulile deontologice ale unei asociații profesionale sau criteriile istorice, politice sau sociale - astfel încât, în cazul încălcării acestor criterii, se poate sau trebuie să vorbim despre inadmisibilitate în sensul celor menționate anterior.

2.2.1 Reclamanții consideră că criticile lor față de antisemitism adresate pârâtului pe baza celor două pasaje citate în articolele lor au fost adecvate și justificate. Aceștia reproșează instanței cantonale că a apărut în mod greșit punctul de vedere opus al pârâtului.

În cea mai mare parte, ei critică instanța cantonală pentru că s-a bazat pe noțiunea tradițională și îngustă de antisemitism (ostilitatea tradițională a lumii creștine și / sau musulmane față de comunitatea evreiască), în timp ce astăzi o definiție mai largă dezvoltată de Centrul European de Monitorizare a Rasismului și Xenofobiei ar fi crucială. Dintre cele cinci cazuri de antisemitism enumerate (alternativ) în această definiție modernă în legătură cu statul Israel, două ar fi fost atinse în acest caz.

Primul pasaj în discuție scris de către pârât („Devenind ...”) ar cădea, potrivit reclamanților, sub influența următoarei definiții moderne: „este antisemită afirmația care face responsabilă comunitatea evreiască în ansamblul său pentru actele pe care le poate comite Statul Israel”. Acest punct de vedere nu convinge din două motive: textul în cauză nu tratează efectele actelor Statului Israel asupra „comunității evreiești în ansamblul său”; nici nu se referă în mod special la „actele [presupuse a fi negative] pe care le poate comite Statul Israel”. Mai degrabă, se referă la problema înrădăcinării Statului Israel în iudaism.

În ceea ce privește cel de-al doilea pasaj în cauză („În domeniul...”), acesta ar cădea, în opinia recurenților, în sfera următoarei definiții moderne: „este antisemită afirmația care impune Statului Israel standarde particulare care nu sunt cerute niciunei alte națiuni democratice”, cu referire la situația dificilă a statului Israel, care l-a determinat să ia „măsuri polițienești și militare destinate protejării cetățenilor săi”. Nici acest argument nu convinge. Definiția în cauză este mult mai absolută în formularea sa („niciunei”) decât opinia exprimată de intimat („puține exemple”), astfel încât nu se poate spune că ar fi fost atinsă exigența definiției privitoare la antisemitism. De asemenea, trebuie să se rețină în defavoarea reclamanților că au citat declarația intimatului într-un mod neprofesional, trucând-o. Or, ceea ce li se pare a fi deosebit de important în rezumatul lor („măsuri ... pentru protejarea cetățenilor săi”), intimatul a menționat în mod specific („în interesul securității cetățenilor săi”); după cum recunosc ei înșiși, autorul articolelor incriminate a lăsat această precizie deoparte. Cert este că intimatul a indicat – ceea ce e în favoarea sa (și nu se întâmplă întotdeauna în mass-media) motivul „mâinilor murdare” și implicit și valorile juridice implicate.

În cele din urmă, acuzațiile de antisemitism făcute de reclamanți împotriva pârâtului se dovedesc a fi de nesustenut chiar din unghiul definiției mai largi și moderne a antisemitismului pe care o invocă (ceea ce lasă deschisă problema definirii exacte a normelor invocate pentru interpretarea articolului 28 (CC). Ca urmare, acest reproș constituie o încălcare a onoarei în

sensul art. 28 al. 1 CC descris mai sus (2.1).

2.2.2 Reclamanții susțin că, chiar dacă a existat o încălcare, aceasta a fost justificată prin acordul pârâtului (secțiunea 28 (2) CC). Elaborând scrierile sale critice sau chiar polemice, el ar fi acceptat de la început ca ei să reacționeze la controversale pe care le-a provocat.

Din nou, reclamanții nu pot fi susținuți în demersul lor. O persoană care se exprimă precum intimatul nu își dă implicit consimțământul pentru reproșul - greu – de a fi tratat ca antisemit de către cititorii săi sau nu are în vedere un asemenea reproș. El se poate aștepta doar ca afirmații ale sale în mod obiectiv dure să provoace reacții obiectiv la fel de dure. Acest lucru s-a întâmplat cu siguranță în acest caz, însă reclamanții nu puteau adăuga, când au reacționat, reproșul de antisemitism, reproș de nesustenut, cum am văzut, și care, contrar celor ce sugerează, reiese clar din cele două scrieri ale lor (a se vedea ATF 106 II 92 la 2c p. 98/99), chiar dacă cineva ar trebui să admită că prima lor afirmație („alunecă în mod clar către antisemitism”) nu implica încă reproșul direct de antisemitism (vezi ATF 111 II 209 la 4^e p. 221 *in fine* și 119 II la 97 la 4c, p. 104 cu privire la insinuări și la referiri sugestive). Reproșul în cauză făcându-l să apară într-o lumină falsă, pârâtul nu avea de ce să-l accepte (a se vedea ATF 107 II 1 la 4 b p.6).

Recurenții nu invocă alte motive justificative în sensul art. 28 al. 2 CC. (...) II.

DREPTUL INTERN ȘI INTERNAȚIONAL RELEVANT

A. Drept intern

17. Articolele 28 și următoarele din Codul civil (Colecția sistematică a legilor federale nr. 210) care pedepsesc atacurile asupra onoarei sunt formulate după cum urmează:

Articolul 28: Principiul

O persoană căreia i-a fost vătămată în mod ilicit onoarea poate să dea în judecată oricare persoană care participă la această acțiune în scopul de a o proteja.

O încălcare este ilicită, cu excepția cazului în care este justificată prin consimțământul victimei, printr-un interes majoritar privat sau public sau prin lege.

Articolul 28a: Acțiuni

Reclamantul poate cere judecătorului:

1. să interzică interferența ilicită, dacă aceasta este iminentă;
2. să o oprească, dacă aceasta continuă;
3. să constate caracterul ei ilicit, dacă tulburarea pe care a creat-o persistă.

În special, el poate solicita ca o rectificare sau ca hotărârea să fie comunicată terților sau publicată.

Sunt prevăzute acțiuni pentru daune și daune morale, precum și remiterea câștigului conform prevederilor privind gestionarea afacerilor.

18. Articolul 261bis din Codul penal (Colecția sistematică a prevederilor din Legea federală nr. 311.0), care tratează discriminarea rasială, prevede următoarele:

Art. 261bis: discriminare rasială

Acela care a incitat public la ură sau discriminare împotriva unei persoane sau a unui grup de persoane pe baza apartenenței lor rasiale, etnice sau religioase;

cel care, în mod public, a propagat o ideologie care vizează înjosirea sau denigrarea sistematică a membrilor unei rase, a unui grup etnic sau a unei religii;

cel care, în același scop, a organizat sau încurajat activități de propagandă sau a luat parte la ele;

cel care, public, prin cuvânt, scris, imagine, gest, prin fapte sau în oricare alt mod, a înjosit sau a discriminat într-o manieră care aduce atingere demnității umane a unei persoane sau a unui grup persoane din cauza rasei, etniei sau religiei lor sau care, din același motiv, va nega, trivializa în mod grav sau va căuta să justifice genocidul sau alte crime împotriva umanității; cel care a refuzat unei persoane sau unui grup de persoane un serviciu public din cauza apartenenței lor rasiale, etnice sau religioase, va fi pedepsit cu o pedeapsă privativă de libertate de până la trei ani sau cu amendă.

B. Standarde internaționale relevante

19. Centrul european de monitorizare a rasismului și a xenofobiei (EUMC), cu sediul din Viena, a fost responsabil de colectarea și diseminarea de informații cu ajutorul partenerilor săi pentru a ajuta statele să își îndeplinească obligațiile. El a fost înlocuit în 2007 de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), o agenție independentă a acestei organizații, și ea cu sediul la Viena.

20. Conform EUMC, definiția antisemitismului era următoarea: „antisemitismul este o anumită percepție a evreilor, care poate fi exprimată prin ură față de ei. Manifestările retorice și fizice ale antisemitismului sunt îndreptate împotriva evreilor și a unor persoane care nu sunt evrei și / sau împotriva proprietăților acestora, împotriva instituțiilor comunitare evreiești și bunurilor lor religioase”.

21. Conform EUMC, următoarele exemple ilustrează modul în care antisemitismul s-ar putea manifesta față de Statul Israel, ținând cont de contextul general:

- negarea dreptului de autodeterminare a poporului evreu, afirmând că existența Statului Israel este în esența sa rasistă;
- aplicarea unui standard dublu prin care se cere statului Israel să se comporte într-un mod care nu este avut în vedere sau care nu se solicită altor națiuni democratice;
- utilizarea simbolurilor și imaginilor asociate cu antisemitismul clasic (de exemplu, prin promovarea ideii că evreii l-au ucis pe Hristos sau acuzându-i de ucideri rituale) pentru a caracteriza Statul Israel și pe israelieni;
- susținerea unor comparații între politicile actualilor israelieni și naziști și
- afirmarea responsabilității colective a evreilor pentru acțiunile Statului Israel.

ÎN DREPT**I. CU PRIVIRE LA ÎNCĂLCAREA ARTICOLUL 10 DIN CONVENȚIE**

22. Asociația reclamantă se plânge că a fost sancționată civil pentru a fi calificat susținerea lui W.O. ca antisemite și consideră această condamnare o încălcare a dreptului său la libertatea de exprimare, astfel cum este prevăzut la articolul 10 din Convenție. Această prevedere are următorul conținut:

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

23. Guvernul contestă această teză.

A. Admisibilitate

24. Observând că cererea nu este vădit neîntemeiată în sensul articolului 35 § 3 litera (a) din Convenție și că nu se confruntă cu niciun alt motiv de inadmisibilitate, Curtea o declară admisibilă.

B. Pe fond*1. Existența unei interferențe*

25. Părțile nu contestă faptul că, condamnarea civilă a asociației reclamante pentru a fi adus atingere onoarei constituie o „ingerință” în dreptul la libertatea de exprimare a reclamantului.

26. O astfel de ingerință încalcă Convenția dacă ea nu îndeplinește cerințele articolului 10 alineatul (2). Prin urmare, trebuie să se stabilească dacă a fost „prevăzută de lege”, motivată de unul sau mai multe dintre obiectivele legitime ale Convenției enunțate în respectivul paragraf și „necesare într-o societate democratică”.

2. Cu privire la predictibilitatea ingerinței de către lege

27. Părțile nu contestă faptul că pedepsirea asociației solicitante a fost prevăzută de lege, respectiv articolele 28 și următoarele din Codul civil (a se vedea punctul 17 de mai sus).

3. Cu privire la urmărirea unui scop legitim

28. Părțile convin, de asemenea, că scopul dispozițiilor pentru care a fost condamnată asociația solicitantă este protejarea onoarei. Astfel, ingerința a urmărit un scop legitim în sensul articolului 10 § 2 din Convenție, și anume protejarea reputației și a drepturilor altora.

4. Necesitatea interferenței într-o societate democratică

(a) Argumentul solicitantului

29. Asociația reclamantă susține, în esență, că a formulat reproșul de antisemitism în litigiu împotriva W.O. întrucât are ca scop combaterea antisemitismului, intervenția sa intră în sfera statutului său și intervine curent în dezbaterile publice din poziția de specialistă în domeniul antisemitismului și al defăimării. Aceasta afirmă că ea se adresează unui public bine informat, care poate înțelege diferitele concepții ale noțiunii de antisemitism, inclusiv cele bazate pe definiția modernă a antisemitismului (a se vedea punctele 20 și 21 din hotărâre).

30. Asociația reclamantă susține că marja de apreciere a statului pârât în limitarea libertății de exprimare a unei asociații care luptă împotriva rasismului și antisemitismului trebuie să fie foarte limitată. În opinia sa, doar un derapaj clar al unei astfel de asociații poate justifica o nevoie socială presantă de a pune o restricție. În această cauză, reclamanta contestă existența unui derapaj.

31. În plus, asociația reclamantă afirmă că reproșul antisemitismului de pe site-ul său web, pentru care a fost condamnată, a fost o judecată de valoare care se sustrage cerinței de a fi probată și că s-a întemeiat în acest caz pe o bază faptică suficientă. Susține că a făcut această critică în termeni nuanțați și că s-a referit la textul în litigiu și mai puțin la autorul său. Ea susține că Instanța Federală a apreciat ca lipsită de tact folosirea de către W.O. a expresiei „mâini murdare” și că, prin urmare, reproșul imputat - potrivit ei, având menirea să denunțe cuvintele care „alunecă direct spre antisemitism” - trebuia să fie luat în considerare de către apărare. Consideră că această critică nu este lipsită de nicio bază faptică și că nu era atât de excesivă încât să justifice o ingerință în libertatea de exprimare în cadrul unei dezbateri de interes public pe un subiect pe care îl consideră ca fiind extrem de controversat. De asemenea, ea susține că a arătat bună credință în formularea reproșului în cauză.

32. În plus, asociația reclamantă susține că nu a pretins niciodată că W.O. comisese infracțiunea de antisemitism pedepsită conform Codului Penal.

33. Mai mult, reclamanta afirmă că plângerea a fost făcută pe site-ul său web în contextul unei dezbateri publice pe un subiect complex și foarte controversat de interes

general, respectiv situația din Orientul Mijlociu și că W.O. se pronunțase public pe această temă. În opinia sa, aceste fapte ar fi justificat o marjă limitată de apreciere a statului pârât. Mai mult, potrivit ei, W.O. ar fi trebuit să accepte chiar critici jignitoare, deoarece susținerile sale ar fi fost provocatoare.

34. În plus, asociația reclamantă apreciază că W.O., autorul susținerilor dezaprobată de ea, a primit un drept de replică pe site-ul său web, care i-ar fi permis să răspundă plângerii formulate și să își prezinte propriul punct de vedere înaintea aceluiași public. Ea notează faptul că răspunsul lui W.O. a fost publicat în *Buletinul informativ* nr. 49 din 18 ianuarie 2006, cu mai mult de un an înainte de condamnarea sa civilă pentru daune ilicite aduse onoarei prin hotărârea Curții de Primă Instanță de la Geneva din 31 mai 2007. Astfel, din perspectiva asociației reclamante, condamnarea sa nu răspundea unei nevoi sociale presante.

35. În sfârșit, potrivit asociației reclamante, sancțiunile care i-au fost aplicate, care erau doar civile și pe care Guvernul le-a calificat drept ușoare (a se vedea paragraful 43 de mai jos), au avut ca efect cenzura, în sensul că ar fi de natură să-i afecteze participarea liberă la dezbaterile publice prin publicațiile sale viitoare, în misiunea sa de a denunța antisemitismul sub toate formele sale.

b) Opinia guvernului

36. Deși recunoaște pe deplin importanța luptei împotriva rasismului în general și împotriva antisemitismului în particular, Guvernul susține că apărarea imaginii Statului Israel în cazurile de defăimare, unul din scopurile asociației solicitante, nu poate absolvi reclamanta de obligația respectării drepturilor și onoarei altora, inclusiv ale persoanelor care vorbesc public cu privire la chestiuni care afectează statul Israel. El consideră că o astfel de limită este necesară pentru asigurarea unei dezbateri autentice de idei, în special pe tema interesului general complex care este situația din Orientul Mijlociu.

37. Pentru Guvern, măsura atacată a fost justificată pe motiv că acuzația de antisemitism adresată lui W.O. de către asociația reclamantă a fost o judecată de valoare și nu s-a bazat pe o bază faptică suficientă. În consecință, Guvernul consideră că nu este necesar să se rezolve problema ridicată de definirea noțiunii de antisemitism.

38. Acestea fiind zise, Guvernul consideră că pasajele incriminate din W.O. nu se încadrează în definiția tradițională a antisemitismului, și anume cea care se referă la ostilitatea față de evrei în general. În ceea ce privește definiția modernă (a se vedea paragrafele 20 și 21 de mai sus), el este de părere că orice afirmație privind existența unei legături între statul Israel și iudaism nu poate fi considerată, în opinia puterii judecătorești, antisemită. El adaugă că o critică comparabilă cu cea făcută în cazul de față și adresată unei alte națiuni decât Statul Israel nu ar fi făcut obiectul aceleiași calificări. Astfel, în opinia Guvernului, pasajele în cauză nu ar putea fi considerate antisemite.

39. În plus, Guvernul menționează importanța, într-o societate democratică, a posibilității de a dezbate public idei de interes general. Potrivit acestuia, dacă pasajele în cauză ar fi considerate antisemite, orice discuție despre situația și politicile Statului Israel ar fi imposibilă.

40. Mai mult, Guvernul a susținut că asociația reclamantă nu poate fi scutită, motivând cu buna sa credință, de obligația de reținere la care era obligată și că, în consecință, trebuia să se abțină de a exprima acuzația litigioasă fără o bază faptică suficientă. El consideră că experiența sa în domeniul antisemitismului, pe care aceasta o descrie drept solidă, ar fi trebuit s-o facă conștientă de gravitatea acestui reproș.

41. Cu alte cuvinte, pentru guvern, chiar dacă prin faptul că a luat o poziție publică pe o temă de interes general, W.O. s-a expus ca urmare a opiniei sale critice, chiar virulente, calificarea susținerilor sale ca antisemite a fost deosebit de grea, pe de o parte, din cauza caracterului criminal al antisemitismului și, pe de altă parte, din cauza atrocităților comise în numele antisemitismului în decursul istoriei. Din acest motiv, Guvernul este de părere că a pune pe umerii unei persoane sau cuvintelor sale eticheta de antisemite este acceptabil în dezbateră publică numai dacă persoana respectivă a vorbit sau s-a comportat într-un mod despre care se poate susține motivat că sunt antisemite - ceea ce nu ar fi fost cazul lui W.O.

42. Guvernul consideră că oportunitatea oferită lui W.O. în *Buletinul informativ* al asociației reclamante, de a răspunde criticilor exprimate împotriva sa, nu a putut să repare prejudiciul suferit de reclamant din cauza reproșului antisemitismului care i-a fost adresat pe nedrept.

43. În sfârșit, pentru Guvern, sancțiunile pronunțate împotriva asociației reclamante - și anume constatarea caracterului ilicit al atacului la adresa onoarei lui W.O. și obligația de a publica considerentele principale ale hotărârii Curții de Justiție a Cantonului Geneva - pot fi descrise ca fiind ușoare.

c) Aprecierea Curții

i. Principii generale

44. Curtea reamintește mai jos principiile de bază care decurg din hotărârile sale referitoare la articolul 10 din Convenție.

Libertatea de exprimare este unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice, una dintre condițiile esențiale pentru progresul acesteia și împlinirea fiecărei persoane. Sub rezerva articolului 10 al alineatului (2) al Convenției, ea se aplică nu numai „informațiilor” sau „ideilor” care sunt primite favorabil sau considerate ca fiind inofensive ori indiferente, dar și celor care offensează, șochează sau deranjează: acestea sunt cerințe ale pluralismului, toleranței și atitudinii deschise fără de care nu există o „societate democratică” (*Handyside c. Regatului Unit*, 7 decembrie 1976, § 49, seria A nr. 24, *Lindon, Otchakovsky Laurens și July c. Franței* [CG], nr. 21279/02 și 36448/02, § 45, CEDO 2007 IV, și *Perinçek c. Elveției* [CG], nr. 27510/08, § 196, 15 octombrie 2015).

45. Adjectivul „necesar” în sensul articolului 10 § 2 din Convenție implică o „nevoie socială presantă”. Statele contractante se bucură de o anumită marjă de apreciere pentru a judeca existența unei astfel de nevoi, dar aceasta este însoțită de un control european atât asupra legii, cât și a deciziilor care o aplică, chiar și atunci când provin dintr-o jurisdicție independentă. Prin urmare, Curtea este competentă să se pronunțe în ultimă instanță dacă

o „restricție” este compatibilă cu libertatea de exprimare protejată de articolul 10.

46. Sarcina Curții, atunci când își exercită controlul, nu este de a lua locul instanțelor interne competente, ci de a verifica, în temeiul articolului 10, deciziile pe care acestea le-au luat pe baza jurisdicției lor. Nu rezultă că ea trebuie să se limiteze la a afla dacă statul pârât a exercitat această putere cu bună credință, cu grijă și într-un mod rezonabil: Curtea trebuie să ia în considerare ingerința în discuție în lumina cazului în ansamblul său pentru a stabili dacă aceasta este „proporțională cu scopul legitim urmărit” și dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a o justifica par „relevante și suficiente”. Pentru a face acest lucru, Curtea trebuie să fie convinsă că autoritățile naționale au aplicat regulile în conformitate cu principiile articolului 10, iar aceasta, pe baza unei evaluări acceptabile a faptelor relevante (a se vedea, printre altele, *Mamère c. Franței*, nr. 12697/03, § 19, CEDO 2006 XIII, și *Lindon, Otchakovsky-Laurens și July*, citate mai sus, § 45).

47. Atunci când examinează necesitatea ca într-o societate democratică să fie restricționată libertatea de exprimare în vederea „protejării reputației sau a drepturilor altora”, Curtea ar putea fi nevoită să stabilească dacă autoritățile naționale au realizat un echilibru just între două valori garantate de Convenție, care pot intra în conflict în anumite cazuri, și anume, pe de o parte, libertatea de exprimare protejată de articolul 10 și, pe de altă parte, dreptul la respectarea vieții private garantată de articolul 8 (*Hachette Filipacchi Associés c. Franței*, nr. 71111/01, § 43, 14 iunie 2007; *MGN Limited c. Regatului Unit*, nr. 39401/04, § 142, 18 ianuarie 2011 și *Axel Springer AG c. Germaniei* [CG], nr. 39954/08, § 84, 7 februarie 2012).

48. Curtea a afirmat deja în cauzele anterioare că, întrucât drepturile garantate de articolul 8 și respectiv articolul 10 merită, în principiu, un respect egal, tema unei cereri nu poate varia în mod normal în funcție de cine a adus cazul în fața ei, în temeiul articolului 10 din Convenție, de către editorul unui articol ofensator sau, în lumina articolului 8 din Convenție, de către persoana care face obiectul acestui text. În consecință, marja de apreciere trebuie să fie în principiu aceeași în ambele cazuri (*idem*, § 87, *Von Hannover c. Germaniei* (nr. 2) [CG], nr. 40660/08 și 60641/08, § 106, CEDO 2012 și *Couderc și Hachette Filipacchi Associés c. Franței* [CG], nr. 40454/07, § 91, 10 noiembrie 2015). Dacă punerea în balanță a celor două drepturi de către autoritățile naționale s-a făcut în conformitate cu criteriile stabilite de jurisprudența Curții, trebuie găsite motive serioase pentru ca aceasta să înlocuiască prin opinia cea ce au hotărât instanțele naționale (*Axel Springer AG*, citată mai sus, § 88, și *Von Hannover* (nr.2), citate mai sus, § 107, cu referiri la *MGN Limited*, citate mai sus, § 150 și 155, și *Palomo Sánchez și alții c. Spaniei* [CG], nr. 28955 / 06, 28957/06, 28959/06 și 28964/06, § 57, 12 septembrie 2011).

49. Pentru a evalua justificarea unei declarații contestate, este necesar să se facă distincția între fapte și judecăți de valoare. În timp ce realitatea primelor poate fi dovedită, celor din urmă nu li se poate cere demonstrarea exactității lor. Cerința de a stabili adevărul judecăților de valoare este imposibilă și încalcă însăși libertatea de opinie, element fundamental al dreptului garantat de articolul 10. Caracterizarea unei declarații ca fiind de fapt sau una de valoare intră în primul rând în marja de apreciere a autorităților naționale, în special a instanțelor naționale. Dar chiar și în cazul în care o declarație este echivalentă cu o judecată de valoare, aceasta trebuie să se bazeze pe o bază faptică suficientă, fără de

care ea ar fi excesivă (a se vedea, de exemplu, *Pedersen și Baadsgaard c. Danemarcei* [CG], nr. 49017 / 99, § 76, CEDO 2004 XI).

50. Un alt principiu subliniat constant în jurisprudența Curții este că articolul 10 § 2 din Convenție nu lasă prea mult loc restricțiilor privind libertatea de exprimare în sfera discursului politic sau în chestiunile de interes general (Perinçek, citat mai sus, § 197).

ii. Aplicabilitatea la prezenta cauză

51. Prezenta cauză se referă la un conflict de drepturi concurente, și anume viața privată și libertatea de exprimare a lui W.O. pe de o parte și libertatea de exprimare a asociației solicitante, pe de altă parte.

52. Întrucât instanțele naționale au cântărit aceste drepturi, Curtea trebuie să examineze dacă, în evaluarea lor, acestea au aplicat criteriile stabilite în jurisprudența Curții în materie (*Axel Springer AG*, citată mai sus, § 88) și dacă motivele care le-au făcut să ia deciziile atacate au fost suficiente și relevante pentru a justifica ingerința în dreptul asociației reclamante la libertatea de exprimare (*PETA Deutschland c. Germaniei*, nr. 43481/09, § 49, 8 noiembrie 2012)

53. În această privință, Curtea ia act de următoarele.

Curtea Federală Elvețiană a considerat că declarațiile făcute de asociația reclamantă sunt judecări de valoare care nu aveau o bază factuală suficientă pentru a susține că declarațiile făcute de W.O. nu erau antisemite. Asociația reclamantă și-a bazat criticile pe două pasaje scrise de W.O. în prefața „Israel și celălalt”, susținând că acestea se încadrează în definiția modernă a antisemitismului stabilită de către EUMC (a se vedea paragrafele 20 și 21 de mai sus). Instanțele elvețiene au examinat în detaliu pasajele relevante și au ajuns la concluzia că acestea nu pot fi interpretate ca antisemite, indiferent de definiția relevantă - tradițională sau modernă - folosită. Mai mult, ei au ajuns la concluzia că W.O., el însuși de origine evreiască prin mama sa, și-a exprimat, ca profesor de teorie politică, opiniile sale despre înrădăcinarea statului Israel în iudaism, în contextul anumitor măsuri luate de acel stat „în interesul securității cetățenilor săi”.

54. Curtea subliniază că nu îi revine sarcina de a decide problema definiției - tradiționale sau moderne - a noțiunii de antisemitism. Este suficient să se ia act de concluziile Curții Federale potrivit cărora observațiile formulate în prefața cărții menționate mai sus nu ar putea fi considerate antisemite, deoarece erau judecări de valoare care, în circumstanțele cauzei nu erau lipsite de orice bază factuală. Rezultă că afirmațiile asociației reclamante referitoare la antisemitismul lui W.O. erau judecări de valoare care nu aveau o bază factuală suficientă.

55. Este adevărat că asociația reclamantă și W.O. se angajaseră într-o dezbateră pe un subiect de interes general, având în vedere situația politică deosebit de complicată din Orientul Mijlociu. Or, potrivit jurisprudenței consacrate a Curții, discursul cu privire la chestiuni de interes general nu poate fi restricționat fără motive imperioase (*Feldek c. Slovaciei*, nr. 29032/95, § 83, CEDH 2001VIII). Cu toate acestea, din următoarele motive, Curtea consideră că interesul public pentru subiectul în cauză nu ar fi putut constitui un motiv suficient pentru a justifica acuzația defăimătoare a asociației reclamante împotriva

lui W.O. și, în consecință, prejudiciul care a rezultat pentru acesta (*A. c. Norvegiei*, 28070/06, § 71, 9 aprilie 2009).

56. Curtea subliniază că, luând o poziție publică pe o temă de interes general, W.O. s-a expus la critici sau chiar la acuzații de o anumită virulență (*Bodrožić c. Serbiei*, nr. 32550/05, § 54, 23 iunie 2009). Cu toate acestea, după cum Curtea a concluzionat deja (a se vedea paragraful 54 de mai sus), scrierile în discuție nu au ofensat sau insultat poporul evreu. Apare, de asemenea, că asociația reclamantă a exagerat conținutul lor numindu-le antisemite. Formularea acestei alegații de către asociația reclamantă a fost deosebit de serioasă, întrucât lui W.O. i s-a reproșat săvârșirea unei infracțiuni în conformitate cu dreptul elvețian (a se vedea paragraful 18 de mai sus, a se vedea, de asemenea, *mutatis mutandis, Mika c. Greciei*, nr. 10347/10, § 38, 19 decembrie 2013). Chiar dacă asociația reclamantă susține că nu a pretins niciodată că W.O. ar fi vinovat de infracțiunea de antisemitism pedepsit în temeiul Codului Penal și chiar că termenii folosiți de ea nu au fost deosebit de severi, Curtea este de acord că reproșul în cauză a putut totuși să aibă consecințe negative grave pentru viața privată și profesională a acestuia (a se vedea, *mutatis mutandis, A. c. Norvegia*, citată mai sus, § 73).

57. Curtea acceptă faptul că asociația reclamantă, activă în combaterea tuturor formelor de antisemitism, și-a urmărit obiectivele statutare criticând textul redactat de W.O. De asemenea, recunoaște că, într-o societate democratică, chiar și asociațiile mici trebuie să-și poată desfășura activitățile în mod eficient. Într-adevăr, există un interes general clar în a permite acestor grupuri să contribuie la dezbateră publică prin diseminarea de informații și opinii despre subiecte de interes general, cum ar fi lupta împotriva antisemitismului (a se vedea, *mutatis mutandis, Steel și Morris c. Regatului Unit*, nr. 68416/01, § 89, CEDO 2005 II).

58. Cu toate acestea, Curtea dorește să reamintească faptul că orice persoană care își exercită libertatea de exprimare are „îndatoriri și responsabilități”, a căror măsură depinde de situația sa și de procesul tehnic utilizat (a se vedea, *mutatis mutandis, Handyside c. Regatul Unit*, 7 decembrie 1976, § 49, seria A nr. 24 și *Giniewski c. Franței*, nr. 64016/00, § 43, CEDO 2006 I). Cu alte cuvinte, nimeni nu poate fi eliberat de răspundere pentru acuzațiile care nu au o bază factuală. Protecția oferită de articolul 10 din Convenție este supusă condiției ca persoanele în cauză să acționeze cu bună credință, iar un atac bazat pe hotărâri de valoare poate fi excesiv în absența vreunei baze factuale (a se vedea, printre altele, *Brasilier c. Franței*, nr. 71343/01, § 36, 11 aprilie 2006).

În consecință, Curtea consideră că în cazul de față asociația reclamantă ar fi trebuit să poată percepe distincția subtilă dintre constatările subiective bazate pe fapte obiective și observații discriminatorii care insultă poporul evreu.

59. În ceea ce privește mijloacele tehnice utilizate în prezenta cauză, Curtea observă că articolul controversat al asociației reclamante a fost publicat pe site-ul web al reclamantei. Curtea a spus deja că, datorită accesibilității și capacității lor de a stoca și de a distribui cantități mari de date, site-urile de internet contribuie foarte mult la facilitarea accesului publicului la știri și, în general, la facilitarea comunicării informațiilor (*Ahmet Yıldırım c. Turciei*, nr. 3111/10, § 48, CEDO 2012; și *Times Newspapers Ltd (nr. 1 și 2) c. Regatului Unit*, nr. 3002/03 și 23676/03, § 27, CEDO 2009). În același timp, comunicările online

și conținutul acestora sunt mult mai susceptibile decât presa să submineze exercițiul și beneficiul drepturilor și libertăților fundamentale, în special dreptul la respectarea vieții private. *Pravoye Delo și Shtekel c. Ucrainei*, nr. 33014/05, § 63, CEDO 2011).

60. Astfel, în acest caz, Curtea observă că impactul potențial al acuzației de antisemitism era destul de semnificativ și nu se limita la cititorii obișnuiți ai *Buletinului informativ* în care a fost publicată. Într-adevăr, calificarea cuvintelor lui W.O. drept antisemite era vizibilă pentru un număr mare de persoane, deoarece doar simpla introducere a numelui părții interesate într-un motor de căutare permitea atingerea lecturii articolului incriminat. Reputația și drepturile lui W.O. au fost, prin urmare, puternic afectate de această publicație pe site-ul web al asociației reclamante.

61. În plus, Curtea constată faptul că dreptul la replică al lui W.O. la primul articol publicat de asociația solicitantă (a se vedea paragraful 9 de mai sus) nu pare să fi avut un impact mare deoarece asociația solicitantă a publicat un al doilea articol subliniind comentariile sale cu privire la calificarea cuvintelor lui W.O. ca antisemite (a se vedea paragraful 10 de mai sus). În aceste condiții, Curtea nu poate concluziona că dreptul la replică acordat lui W.O. ar putea fi considerat ca o reparație adecvată pentru vătămarea adusă lui în viața sa privată și profesională.

62. Curtea reiterează faptul că trebuie de asemenea luate în considerare natura și gravitatea pedepsei aplicate pentru a evalua proporționalitatea ingerinței privind articol 10 din Convenție (a se vedea, de exemplu, *Ceylon c. Turcia*, nr. Turcia [CG], nr. 23556/94, § 37, CEDO 1999-IV și *Lešnik c. Slovaciei*, nr. 35640/97, § 63, CEDO 2003-IV). În plus, în acest caz, Curtea trebuie să se asigure că sancțiunea aplicată asociației reclamante nu constituie un fel de cenzură care ar avea drept efect incitarea acesteia să se abțină de la a-și exprima opiniile cu privire la Statul Israel sau de a-și urmări principalul său scop statutar. În acest caz, pedeapsa aplicată era de natură civilă și nu penală: asociația reclamantă a fost obligată să retragă articolele în litigiu de pe site-ul său web, să publice considerentele importante ale hotărârii autorității cantonale și să achite cheltuielile de judecată și cheltuielile procedurii interne. În opinia Curții, acest remediu destul de simbolic nu poate fi considerat excesiv sau disproporționat (a se vedea *Chauvy și alții c. Franței*, nr. 64915/01, § 78, CEDO 2004 VI).

63. În sfârșit, Curtea observă că, după ce a pus cu grijă în balanță drepturile concurente în cazul de față (*Keller c. Ungariei* (dec.), nr. 33352/02, 4 aprilie 2006, *PETA Deutschland*, citată mai sus, § 47); *Bestry c. Poloniei*, nr. 57675/10, § 66, 3 noiembrie 2015), instanțele naționale au concluzionat că W.O. nu avea de ce să tolereze încălcarea drepturilor sale privind onoarea sa ca urmare a acuzației grave făcută de asociația reclamantă. În lumina celor de mai sus, Curtea conchide că motivele introduse de instanțele elvețiene pentru a justifica ingerința în dreptul asociației reclamante la libertatea de exprimare au fost „relevante și suficiente” în sensul articolului 10 § 2 din Convenție.

64. În consecință, nu a fost încălcat articolul 10 din Convenție.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA ÎN UNANIMITATE

1. declară admisibilă cererea;
2. consideră că nu a fost încălcat articolul 10 din Convenție.

Adoptată în limba franceză și notificată în scris la 7 iunie 2016, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Stephen Phillips
Grefier

Luis Lopez Guerra
Președinte